

P Ř E H L E D
důležitých dat v dějinách oblasti Předního východu, severní Afriky a Střední Asie
od vzniku islámu do konce 18. století

- kolem 570 – 632 Muhammad, zakladatel islámu. Jeho život a činnost jsou spojeny především se západoarabskými oázami Mekkou a Jaṭribem, kterou muslimové později nazvali Madínou (madínat an-nabí)
- počátek 7. století Obyvatelé Arabského poloostrova žili v rodové společnosti, byli z velké části kočovníky a chovateli dobytka. V oázách žili usedlí rolníci.
- R622 Muhammad musel opustit Mekku, neboť byl pronásledován pro své učení, a byl donucen odejít do oázy Jaṭrib (zálí 622). Kolem r. 610 začal formulovat hlavní zásady svého monotheistického náboženství; pevný systém své nauky však vytvořil až za svého působení v Jaṭribu. Tok Muhammadova přesídlení (hidžra) je počátkem muslimského letopočtu (hidžra)
- R630 Muhammad a jeho stoupenci ovládli Mekku. Staré kultovní centrum Arabů, Ka'bu, které bylo sjednocovacím článkem kočovných i usedlých arabských kmenů, Muhammad učinil hlavní svatyní islámu, k níž má každý muslim vykonat pouť (hadždž).
- R632 Muhammadova smrt ohrozila existenci jeho státu a způsobila odpadnutí řady kmenů, které v krátkém čase přijaly jeho učení a nadvládu. Nebezpečí zániku mladého státu bylo zažehnáno vojenským podrobením odpadlých kmenů za vlády prvního chalífy Abú Bakra.
- R632 – 634 Vláda Abú Bakra, zvoleného za Muhammadova zástupce (chalífu) z řad jeho nejbližších stoupenců. Za jeho vlády ovládli muslimové celý Arab-ský poloostrov a podnikli první větší vojenské akce na perském a byzantském pomezí.
- Poč633 Arabové ovládli jižní Mezopotámii.
- R634 Arabové porazili u Ramly v Palestině byzantské vojsko a ovládli Palestinu a jižní Sýrii
- R634 – 644 Vláda 'Umara b. al-Chattáb jako druhého chalífy. Úspěšně rozvinul expanzivní politiku svého předchůdce. Je mu připisován způsob využití hmotných zisků z dobytých území formou odstupňovaných platů všem,

kdož se zasloužili o islám a jeho politické úspěchy. Položil základy centralizované moci arabské říše.

- R636 Vítězství arabského vojska nad byzantskou armádou v severní Palesti-ně.
- R636 – 637 Arabové dvakrát porazili vojsko sásánovského šáha. Dobyli také hlavní město sásánovské říše, Ktesifón ležící na středním toku Tigridu, a pronikli do západního Íránu.
- R638 Jeruzalém kapituloval před arabskými oblehateli.
- R639 – 640 Arabové dovršili ovládnutí Mezopotámie, Sýrie a Palestiny.
- R640 Arabové porazili u Heliopole byzantské vojsko v Egyptě a ovládli Egypt.
- R641 Arabové pronikli do jižního území Arménie.
- R642 Arabové zvítězili u Neháwandu v západním Íránu nad novou armádou sásánovského šáha Jezdegerda III. a zahájili postupné ovládnutí íránské vysočiny.
- R642 Arabové dovršili ovládnutí Egypta kapitulací přístavního města Alexandrie a pronikli až na poloostrov Barku v Tripolsku.
- R644 – 656 Vláda chalífy Utmána. Pocházel z bohatého rodu Umajja. Za jeho vlády došlo k nepokojům mezi arabskými kmeny v provinciích, které se bránily rostoucí sociální nerovnosti a centralizaci. Středisky hnutí byl Irák a Egypt. Hnutí vyvrcholilo obležením chalífy v jeho době v Medíně a jeho zavražděním. V době jeho vlády byl zredigován Qur'án (652).
- R645 Arabové vyplenili Arménii a pronikli až k Tbilisi. Arménský vládce byl donucen uzavřít s útočníky smlouvu o poddanství.
- R649 Arabové se zmocnili Kypru.
- R651 Arabové po zavraždění posledního íránského šáha ovládli s výjimkou území na jihu Kaspického jezera, celé území Íránu a přivtělili je ke své říši.
- R656 – 661 Vláda chalífy 'Alího a období tzv. první občanské války. Proti jeho vládě vystoupili někteří Muhammadovi druhové a příbuzný chalífy Utmána, syrský místodržící Mu'áwija b. abí Sufján. 'Alí zvítězil u Basry nad svými medínskými soupeři, ale jeho neúspěšný zápas s Mu'áwijou vedl k rozpadu jeho tábora složeného především z íráckých kmenů a jejich aristokracie. Jejich podporu ztratil pro pokus o změnu v jejich sociálním a politickém postavení. Odpadlíky (tzv. chárídžovci) porazil v bitvě u Neháwandu r. 658. Název jejich skupiny byl později dáván některými nábožensko-politickým skupinám bojujícím proti stávajícím režimům, které byly převážně projevem zápasu mezi rodovou společností a postupující feudalizací, který byl veden pod heslem návra-

tu k původnímu islámu, k sociální rovnosti s právem volby vlastního chalífy. Tyto skupiny existovaly zvláště v západním a jižním Íránu, Iráku a ve východní části Arabského poloostrova. Podobně zaměřené skupiny vznikly také v severní Africe, kde vytvořily státní útvary.

- R661 – 680 Vláda chalífy Mu'áwiji I. Jeho vládou začíná období první arabské dynastie chalífů, dynastie Umajjovské. Jeho moc podpořila arabská kmenová aristokracie, Syrští Arabové tvořili pravidelné vojsko a při-vilegovanou vrstvu v říši. Podíleli se na výbojích v Malé Asii, Zakav-kazsku a ve Středomoří a měli z nich největší podíly. Sýrie byla cen-trem říše a Damašek byl sídelním městem dynastie.
- R661 – 749 Dynastie Umajjovců, období tzv. arabské říše. V ní tvořili, alespoň teo-reticky, Arabové privilegovanou vrstvu, jejímž znakem byl arabský ja-zyk, islám a účast na výbojích a majetková nerovnost mezi kmeny byly příčinami sociální diferencovanosti a politických aspirací. Období umajjovského chalífátu je dobou ostrého boje uvnitř této vrstvy. Třídní zájmy vedly ke spojení arabské aristokracie s íránskou feudální šlechtou a ke společnému vykořisťování jak nearabů tak také jim na roveň fakticky postavených Arabů, zvláště v Íránu. Tento vývoj vyvolal silnou opozici proti umajjovskému režimu v širokých vrstvách kočovníků i usedlíků. Jinou část opozice tvořili členové arabské aristokracie odstavení umajjovským rodem a žijící v Mekce a v Medíně.
- R670 Arabové založili město Qajruwán v severní Africe a zahájili její podrobování. Odpor Berberů byl zlomen na konci 7. století po zdolání něko-lika úspěšných berberských povstání. Berbeři se pak začali hlásit k islámu a od počátku 8. století se účastnili výbojů v severní Africe a stali se hlavní silou při dobývání Pyrenejského poloostrova.
- R674 – 678 Arabové se pokoušeli oblehnout Konstantinopolis.
- R680 – 692 Období tzv. druhé občanské války od nastoupení chalífy Jazída I.
- R680 Husajn, syn chalífy 'Alího, padl v bitce u Karbalá, v Iráku. Byl v čele ší'itů, přívrženců 'Alího, kteří považují potomky tohoto Muhammadova bratrance za jedině oprávněné vládnout muslimské obci jako duchovní a političtí vůdci (imámové). Přihlášení se k ší'ite bylo projevem nesouhlasu s existujícím režimem.
- R683 – 692 Rozsáhlé povstání ve střední a severní části Arabského poloostrova proti Umajjovcům a jejich centralizačním tendencím. Chalífou byl uznán Ibn az-Zubajr, syn jednoho z předních Muhammadových stoupenců. Podporovala jej jak mekská aristokracie, tak také arabské kmeny v Iráku a v Íránu. Umajjovci jen s vypětím sil potlačili povstání v Iráku a dobyli Mekku.

- R685 – 687 Ší'itské povstání v Iráku vedené Muchtárem proti Umajjovcům a proti Ibn az-Zubajrovi. Ibn az-Zubajr je tvrdě potlačil.
- R685 – 705 Vláda chalífy 'Abdulmalika. Podařilo se mu zlikvidovat povstání Ibn az-Zubajra a upevnit vnitřní poměry v říši řadou reforem. Bylo to zavedení arabštiny jako úředního jazyka a vytvoření vlastního měnového systému. Zesílil centralizaci a současně prohloubil sociální diferenciaci, zvláště dalším posílením pozic syrských Arabů.
- R692 – 695 Arabové zahájili další fázi expanze v severní Africe.
- Přelom 7.a 8. století Arabové si plně podrobili severní Afriku. Území, které ovládli, nazvali Maghrib (západ), patří do něho nynější Túnisko, Alžírsko a Maroko.
- R695 – 698 Umajjovci potlačili řadu cháridžovských povstání v Iráku. Hnutí spojovalo odpůrce režimu z členů arabské kmenové aristokracie, íránské rolníky sociálně znevýhodněné arabské kmeny. Cháridžovské hnutí se rozpadlo do řady směrů, z nichž některé sehrály důležitou úlohu v dějinách severní Afriky a východní Arábie (srov. roky 757-977, 777-911, 934-974).
- R696 Arabové zahájili první větší akci směřující k expanzi do Střední Asie.
- R711 – 718 Arabové a jejich berberští spojenci se přeplavili přes Gibraltar na evropskou pevninu. Dobyli téměř celý Pyrenejský poloostrov a velkou část Provence. Jejich výboje do Francie zastavil r. 732 Karel Martel.
- R711 Berberský vojevůdce Táriq v čele arabsko-berberských vojsk porazil armádu vizigótského krále Rodericha v sedmidenní bitvě u Wádí Bakka.
- R715 Arabové ukončili výboje v Zakavkazsku.
- R715 Arabové ukončili výboje ve Střední Asii, které trvaly s přestávkami devatenáct let. Pronikli až za řeku Syr Darju a k hranicím čínské říše.
- R716 – 717 Druhý útok Arabů proti Konstantinopoli skončil nezdarem.
- R717 – 720 Vláda chalífy 'Umara II., během níž byly učiněny pokusy zmírnit sociální napětí mezi muslimy a konvertity k islámu, privilegovanými Syřany a iráckými Araby a umajjovským státem. Reformy nebyly provedeny do důsledků a za vlády nástupců 'Umara II. Byly zcela opuštěny. Napětí znovu zesílilo.
- R747 – 749 Protiumajjovské povstání vypuklo v Chorásánu. Střediskem povstání byla merwská oáza osídlená arabskými přistěhovalci. V jeho čele byl Abú Muslim. Povstáním vyvrcholila vnitřní sociální krize umajjovského státu. Sdružovalo sociálně degradované arabské usedlíky a íránské konvertity z řad venkovského obyvatelstva. Mělo ší'itský charakter, ale

řídili je členové rodu Muhammadova strýce ʿAbbáse, kteří spolu s ʿAlíovci tvořili protiumajjovskou opozici v řadách arabské aristokracie. Pod úderem povstání se umajjovský stát zhroutil. Umajjovská vojska byla poražena v severním Iráku v bitvě na Velkém Zábu. Chalífa Marwán II. byl zavražděn v Egyptě.

- R749 – 1258 Vláda dynastie ʿAbbásovců. Jejich říše dosáhla svého nejvyššího vrcholu v první polovině 9. století. Pak nastal politický úpadek způsobený decentralizačními tendencemi uvnitř rozvíjející se feudální společnosti jejich státu. Civilizační a kulturní rozvoj tímto vývojem nebyl nepříznivě ovlivněn a v 9. a 10. století dosáhla islámsko-arabská kultura svého nejvyššího stupně.
- R750 ʿAbbásovcí dali vyvraždit příslušníky umajjovského rodu a plně se zmocnili moci ve státě. Jejich vládu neuznal jediný pozůstalý člen umajjovského rodu, ʿAbd ar-Rahmán, který za pomoci syrských posádek vytvořil na Pyrenejském poloostrově nezávislý emírát se sídlem v Cordóbě.
- R751 Vítězství arabských vojsk nad čínským vojskem v bitvě na řece Talas v Transoxanii.
- R755 Abú Muslim byl na příkaz chalífy al-Mansúra (754-775) zavražděn. Jeho smrt vyvolala neklid v Chorásánu a řadu protiʿabbásovských revolt v severním a východním Íránu a Transoxanii.
- R756 – 1031 Vláda umajjovské dynastie na Pyrenejském poloostrově.
- R757 – 977 Cháridžovci berberského kmene Miknása založili svůj stát v jižním Alžírsku (Midrárovci v Sidžilmáse) a v Maroku (kmeny Bergwáta).
- R762 Baghdád byl založen jako hlavní město ʿabbásovského impéria. Residencí chalífy se stal v r. 763.
- R762 – 763 Povstání v Iráku a v Medíně, jichž se snažili využívat ʿAlíovci pro své politické cíle.
- R775 – 785 Vláda chalífy al-Mahdího. Pokusil se uklidnit vnitřní poměry v říši. Z obavy před narůstáním hnutí lidových mas snížil některé daňové povinnosti rolníků.
- R776 – 779 Rozsáhlé hnutí ve Střední Asii (v oblasti Bucháry a Samarkandu) vycházející ze sociálních a etnických pohnutek vypuklo pod vedením al-Muqannʿa (závojem zahaleného). Hnutí mělo vlastní nábožensko-sociální nauku s četnými reminiscencemi na předfeudální vztahy s íránským etnickým zaměřením.
- R777 – 911 Vláda cháridžovsko-ibádovské dynastie Rustamovců v Táheru (dn. Tiaret) v západním Alžírsku. Slabě rozvinuté feudální vztahy vedly k tomu, že

cháridžovci se snažili uvádět v život své ideály radikálního rovnostářství).

- R788 – 921 Vláda 'alíovské dynastie Idrísovců v Maroku. Po r. 921 byli Idrísovcé podrobeni Fátimovcům a zbytky jejich držav byly zlikvidovány špatně-skými Umajjovci r. 974. Jejich hammúdovská větev vládla v Andalusii v Málaze (1010-1058).
- R790 – 809 Založení a budování Fásu, sídelního města Idrísovců.
9. století Politický rozpad 'abbásovského impéria pokračoval. Vznikly samo-statné nebo částečně závislé feudální státy ve Střední Asii, Íránu, Zakavkazsku, Afghánistánu a v severní Africe.
- R800 – 909 Vláda dynastie Aghlabovců, původně 'abbásovských místodržících, v Túnisku, Tripolsku a východním Alžírsku. Jejich sídelním městem byl Qajruwán. Aghlabovci vybudovali silné loďstvo, s nímž podnikali výpravy na Sicílii, do Itálie, jižní Francie a do Řecka. R. 831 dobyli Palermo, v letech 846 a 849 ohrozili Řím, r. 875 se zmocnili Syrakus a v r. 902 si zcela podrobili Sicílii. Jejich stát byl vyvrácen Fátimovci.
- R813 – 833 Vláda chalífy al-Ma'múna. Daňový útisk vyvolal povstání v Egyptě. Al-Ma'mún obnovil pravidelné boje na byzantském pomezí. Zavedl jako oficiální dogma ortodoxního islámu učení islámských racionalistů, tzv. mu'tazilovců.
- R816 – 837 Bábek se postavil do čela povstání rolníků, otroků a městské chudiny v Ázerbajdžánu a v západním Íránu. Symbolem hnutí byla rudá barva. Hnutí, mající vlastní ideologickou formu, bylo bezohledně potlačeno a jeho vůdce r. 838 popraven. Stoupenci hnutí jeho učení ještě asi 200 let rozvíjeli.
- R819 – 999 Vláda dynastie Sámánovců v Transoxanii a v Chorásánu. Hlavním městem byla Buchára. Po roce 900 přešlo do rukou Sámánovců panství Saffárovců v Íránu.
- R821 – 873 Chorásán byl udělen v dědičné držení iránskému rodu Táherovců jako odměna za služby chalífovi al-Ma'múnovi v boji proti jeho bratru al-Amínovi. Jejich država přešla r. 873 do rukou Saffárovců.
- R825 Arabští vystěhovalci z Andalusie se zmocnili byzantské Kréty, která zůstala v moci muslimů do r. 961.
- R827 – 902 Aghlabovci získali postupně Sicílii. Kromě toho obsadili také Maltu, Sardinii a ovládali jižní Itálii (Kalabrii a Apulii).

- R833 – 842 Vláda chalífy al-Mu'tasima. Zřídil stálou jízdní gardu z tureckých otroků, která měla od 60. let 9. století jako vedoucí složka vládnoucí feudální vojenské vrstvy významné postavení v politickém životě.
- R836 Založení nového sídelního města chalífou al-Mu'tasimem. Byla to Sá-marrá, asi 100 km severně od Baghdádu. Sídelním městem chalífů byla do r. 883.
- R852 Povstání dynastie Mazjadovců v severním Ázerbajdžánu.
- R846 'Alíovec Hasan b. Zajd stanul v čele rolnického povstání, které vypuklo v Tabaristánu. Rolníci povstali proti táhirovskému daňovému útisku. Hasan b. Zajd založil na jižním pobřeží Kaspického jezera nezávislý stát.
- R876 – 908 Stát Saffárovců vzniklý z lidového hnutí v centrálním Íránu zaujímal území celého Íránu s výjimkou jeho jihozápadní části. R. 873 vítězstvím nad táhirovským emírem připojili ke svému území také Chorásán. Po r. 911, kdy jejich státu zanikl a byl začleněn do panství Sámánovců, dynastie trval jako údělný feudální rod v Sístánu až do konce 15. století.
- R868 – 905 Vláda dynastie Túlúnovců v Egyptě. Podmanila se také Palestinu a Sýrii.
- R869 – 883 Povstání černých otroků, tzv. zandžů, pracujících na melioračních pracích v bažinách jižního Iráku, zachvátilo jižní Irák. K povstání se připojili rolníci a kočovníci. Povstalci ovládli také sousední Chúzistán v Íránu. Vůdci povstání opustili cíle hnutí, zmocnili se úrodné půdy a zachovali existující sociální poměry – nezrušili otroctví a napodobovali státní formy chalífátu. Chalífovi se jen s nejvyšším vypětím sil podařilo hnutí vojensky potlačit.
- R890 První povstání tzv. qarmatů v okolí města Wásitu v Iráku. Ší'itská, qar-matsko-ismá'íljská tajná organizace, k níž se qarmaté hlásili, existovala v Sýrii, Iráku, Bahrajnu, Jemenu a v Chorásánu. Povstání navazovalo na povstání zandžů a podíleli se na něm beduíni, rolníci a řemeslníci. Povstalci vyhlásili sociální rovnost, která se netýkala otroků, a společné vlastnictví majetku. Po tomto povstání se qarmatské učení rychle šířilo. Ve východní části Arabského poloostrova vznikl samostatný qarmatský stát, který existoval přes 150 let.
- R900 Qarmatský vůdce podnítil povstání beduíňů v Syrské poušti. Toto hnutí zachvátilo východní Sýrii a jižní Irák. Povstalci ohrozili také Damašek.
- R902 Qarmatská povstání probíhala na území Chorásánu a ve střední Asii. Neklid v těchto oblastech trval celá čtyři desetiletí.
- R905 – 935 'Abbásovský chalífát obnovil dočasně svou suverenitu nad Egyptem a Sýrií.
- R905 – 991 Vláda dynastie Hamdánovců v severní Mezopotámii a v severní Sýrii (945-1004). Mósul a Halab se staly významnými kulturními středisky.

Hamdánovští vládci obnovili pravidelné boje s Byzancí. Podlehli Bújovcům a Fátimovcům.

- R909 – 972 Vláda dynastie Fátimovců v Túnisku a Alžírsku. Zakladatelem dynastie ʿUbajdulláh. Nositelem moci byly berberské kmeny Kutáma ze západního Alžírska. Cílem Fátimovců v severní Africe bylo ovládnout celý Maghrib a změnit jej v základnu pro expanzi na východ a zničení ʿabbásovského chalífátu. Fátimovci se sami prohlásili chalífy.
- R911 Fátimovci vyvrátili rustamovský stát v západním Alžírsku.
- R919 Idrísovcí byli donuceni uznat suverenitu Fátimovců a stát se jejich vazaly. R. 921 obsadili Fátimovci město Fás, idrísovsou residenci.
- R928 Qarmaté z Bahrajnu dobyli Mekku a odvezli posvátný černý kámen z Kaʿby. Měli jej ve své moci 25 let.
- R929 Umajjovský emír ʿAbd ar-Rahmán III. Se prohlásil chalífou, aby tak vyjádřil svou rivalitu fátimovským chalífům v severní Africe a ʿabbásovským chalífům v Baghdádu.
- R934 – 947 Největší povstání cháridžovců ve východním Magribu proti Fátimovcům. Jeho vůdcem byl Abú Jazíd. Hnutí zachvátilo široké vrstvy kočovníků, které byly získány sociálním programem hnutí (rovnost, osvobození od daní, rozbití státní administrativy). Potlačení povstání znamenalo vítězství usedlých zemědělců nad kočovníky. Současně bylo toto povstání také posledním vystoupením cháridžovců jako militantní sekty v severní Africe. Cháridžovská sekta ibádovců existuje dodnes v několika místech v Túnisku, Alžírsku a Libyi.
- R935 – 969 Vláda dynastie Ichšídovců v Egyptě. Jejím zakladatelem byl ʿabbásovský místodržitel v Egyptě. K Egyptu byla v té době znovu připojena Sýrie.
- R935 – 1055 Vláda íránského rodu Búja z přikaspického kraje Dajlam. Ideologicky byli Bújovci stoupenci šíʿy. Omezili vládu ʿabbásovských chalífů na samotný Irák. Jejich nástup byl umožněn dalším politickým úpadkem chalífovy moci a pokračujícím procesem feudální roztříštěnosti. V době jejich vlády došlo ke všeobecnému iqtáʿ (k zániku centralizované renty).
- R945 Bújovci se zmocnili také Iráku a Baghdádu a stali se poručníky ʿabbásovských chalífů. Bújovec ʿAdud-daula se dal korunovat po způsobu íránských šáhů a dal se titulovat jako šáh. Bújovci začali odvozovat svůj původ od Sásánovců.
- R950 Počátek invaze arabských kočovných kmenů Hilál a Sulajm do severní Afriky. Jejich příchod způsobil rozvrat usedlého zemědělství a rychlou arabizaci Magribu.

- R969 – 1171 Vláša dynastie Fátimovců v Egyptě a v Sýrii. Zalořili nové sídelní město, Káhiru, v r. 969. Ař do poloviny 11. století prořival Egypt hospodářský rozkvět provázený také vojenskými úspěchy v zahraniční politice.
- R972 – 1148 Vláša dynastie Zírí v Túnisku a Alřírsku. Zakladatelem byl fátimovský místodržící, který se postupně zmocnil celého fátimovského panství v Maghribu.
- R973 Arabská posádka pevnosti Fraxinet v jižní Francii byla donucena k odchodu (byl v arabských rukou od 891).
- R977 – 1186 Vláša dynastie Ghaznovců, sultánů tureckého původu v Chorásánu, Sís-tánu, Afgánistánu a v Pandžábu. Invaze Seldžuků způsobila ztrátu Chorásánu a Chórezmu. Od poloviny 12. století se jejich stát omezil jen na Pandžáb a Multánsko.
- R978 Zíríjovský emír ovládl Tripolsko.
- R998 – 1030 Vláša sultána Mahmúda v ghaznovské říši. Pod jeho vedením dosáhla říše největšího rozsahu a rozkvětu. Podnikl celkem 17 kořistných tažení do Indie. Nákladná zahraniční politika vyostřila sociální protiklady v zemi.
- Konec 10.století Fátimovci získali Palestinu, Sýrii a Hidžáz s Mekkou a Medínou.
- R1015 – 1152 Vláša rodu Hammád, pobočné větve Zíríjovců, ve středním Maghribu (dn. Alřírsku).
- R1027 – 1382 Vláša dynastie Kesránovců v severním Ázerbajdžánu.
- Počátek 11. století Seldžukové, turecký kmen svazu Oghuzů, pronikl ze střední Asie do Chorásánu. Jméno svého vůdce přijali jako své kmenové pojmenování.
- R1035 Sultán Mas'úd, vládce v Ghazně, vyhověl žádosti seldžuckých kočovníků a za výkon vojenské služby jim poskytl území, o které jej požádali pro své kočoviště.
- R1036 – 1094 Vláša chalífy al-Mustansira ve fátimovském státě, k němuř kromě Egypta patřila Sýrie, západní Arábie, Jemen a Sicílie. S postupem upevňování instituce iqtá'u ve fátimovském státě silně poklesla moc ústřední vlády a chalífové se stali nástrojem v rukou vojensko-lenní vrstvy a gard. Egypt byl v letech 1066-1072 postiřen katastrofálními hladomory. Fátimovci ztratili 1071 Sýrii a Palestinu, kterých se zmocnili Seldžuci.
- R1040 Seldžučtí náčelníci Toghrul beg a Čaghri beg porazili vojska sultána z Ghazny. Tato vítězství byla počátkem imigrační vlny seldžuckých Turků do Íránu.
- R1041 – 1186 Vedlejší větev seldžuckého rodu vytvořila vlastní sultanát v Kermánu ve středním Íránu.

R1043 Seldžukové ovládli Chorásán. Jejich sídelním městem se stal Nišápúr. Invaze tureckých kmenů Oghuzů pod jejich vedením pokračovala.

R1055 Seldžukové ovládli Baghdád. Tím ukončili vládu bújovské dynastie a vystřídali je jako poručníky chalífů. Vládcem seldžucké říše se stal Tughrul beg. Jako přísní sunnité zdůvodňovali Seldžuci svou expanzi ideologicky – nutností boje se šíitskými bújovci, Fátimovci a Byzancí. Ke své říši brzy připojili také Irák, Ázerbajdžán a Arménii.

Druhá polovina

11. století Sekta ismá'ílovců působila intenzivně v Íránu a Sýrii. Její požadavky vyjadřovaly zpočátku zájmy vykořisťovaných vrstev. Sekta byla velice bojovná a zmocnila se řady hradů a pevností a další vybuďovala. Její odnož, tzv. nizáríja, vedla boj metodou teroru. Její členové provedli řadu atentátů proti vedoucím osobnostem politického života.

R1060 Normani začali s dobýváním Sicílie. R 1072 dobyli Palermo. V r. 1091 bylo dobývání ukončeno. Normanští vládcové podnikli řadu nájezdů na túniské a alžírské přístavy.

R1061 – 1147 Vláda sanhádžovské berberské dynastie Almorávidů (al-murábitún) v Maghribu. Jméno je odvozeno od stoupenců náboženského reformátora berberského původu, 'Abdalláha b. Jásín, kteří se nazývali al-murábitún. Jako sídelní město dynastie byl r. 1062 založen Marákeš. Pod vedením Júsufa b. Tášufín ovládli do r. 1082 západní a střední Maghrib.

R1071 Seldžukové pod vedením sultána Alp Arslana porazili v bitvě u Manzi-kertu ve východní Anatólii byzantské vojsko vedené císařem Romanem IV. Diogenem. Po ní následovalo velmi rychlé proniknutí tureckých kočovníků do celého území Malé Asie.

R 1072 – 1092 Doba největšího rozkvětu seldžucké říše, v jejímž čele stál tehdy sultán Malikšáh. Po jeho smrti se říše začala pozvolna rozpadat na úředlné državy členů seldžuckého rodu, podřízené v zásadě sultánovi, hlavě rodu. Za nezletilé vládce vládli jejich majordomové, tzv. atabegové.

R1077 Seldžukové dobyli na Fátimovcích Jeruzalém. Katolická církev využila obratně této události a úspěchů reconquisty na Pyrenejském poloostrově a koncem 11. století zahájila propagaci hnutí za osvobození tzv. svatých míst na Východě z rukou „nevěřících“.

R1077 – 1307 Seldžučtí Turci vytvořili v obsazené části Malé Asie vlastní stát, tzv. rúmský sultanát. Zpočátku tento stát zabíral téměř celou Malou Asii. Sídelním městem sultánů byla Konya.

R1078 – 1146 Vytvoření seldžucké dynastie v Damašku.

R1078 – 1127 Vytvoření seldžucké dynastie v Mósulu a v Halabu.

R1082 Almorávidé ukončili své výboje v severní Africe dobytím Tlemsenu, Oranu a části Alžírsko.

R1085 Kastilský král Alfons VI. dobyl na muslimech Toledo.

R1086 Muslimská knížata na Pyrenejském poloostrově požádala almorávidského vládcu Júsufa b. Tášufín o pomoc proti nové ofenzivě recon-quisty. V bitvě u Zalláqy (Sacralias) porazil Ibn Tášufín kastilské vojsko.

Kolem

1090 – 1256 Stoupenci bojovného nizárijského směru ismá'ílijské sekty ší'y se zmocnili řady hradů a pevností v hornatých oblastech Sýrie a západního Íránu. Sídlem velmistřů byl hrad Alamút v Elbruzském pohoří. Jejich cílem bylo vyvolat chaos politickými vraždami a přivést 'Alíovce své skupiny k moci. Stoupenci sekty byli zvaní „al-hašíšijún“ (požívači hašíše), odtud „assassin“ jako pojmenování vraha.

R1094 Júsuf b. Tášufín dokončil podrobení muslimských knížat na Pyrenejském poloostrově a připojil je ke své říši, která sahala od Madridu až k Senegalu.

R1095 Papež Urban II. na synodech v Piacenze a v Clermontu vyzval všechny křesťany k účasti na osvobození božího hrobu. Bezprostředním podnětem k vyhlášení křížové výpravy byla žádost byzantského císaře, který se obrátil na papeže o pomoc proti seldžuckým Turkům v Malé a Přední Asii. Příčiny křížových výprav měly však hluboké kořeny v sociálních a hospodářských poměrech západní Evropy.

R1096 – 1099 První křížová výprava vedená normanskými a francouzskými feudály – Bohemundem Tarentským, normanským vévodou Robertem, Godefroyem z Bouillonu a Raymondem z Toulouse. R1097 se křížácká vojska spojila před Konstantinopolí a za pomoci byzantského císaře přepravila do Malé Asie.

R1097 Křížáci zvítězili v několika bitvách nad seldžuckým sultánem z Konye a prošli Anatolií. Na konci roku oblehli Antiochii v severní Sýrii.

Jaro 1098 První křížácký stát – knížectví edesské – byl vytvořen v severní Mezo-potámii na území arménského vazala Seldžuků. Vládcem se stal Bau-douin z Bologne.

Léto 1098 Křížáci dobyli po dlouhém obléhání Antiochii. Vládcem ihned nato vytvořeného Antiochijského knížectví se stal Bohemund Tarentský.

R1098 – 1408 Vláda turkmenské dynastie Artuqovců v severní Sýrii.

Léto 1099 Křížáci za pomoci janovských a benátských obchodníků dobyli Jeruzalém. Město bylo vydrancováno a obyvatelstvo bez ohledu na navožen-skou

příslušnost zmasakrováno. V témže roce zvítězili křižáci pod vedením Godefroye z Bouillonu nad fátimovským vojskem v jižní Pales-tině.

R1100 – 1187 Jeruzalémské království v rukou křižáckých vládců. V manské závislosti tohoto státu byly formálně tři křižácká knížectví: Edesské, Antiochijské a Tripolské. Mezi evropskými feudály a domácím obyvatelstvem docházelo k ostrému třídnímu zápasu.

R1113 Římský papež potvrdil řeholi johanitů. Byl to první duchovní rytířský řád, který vznikl v Jeruzalémě. V pozdějších dobách vznikly další duchovní rytířské řády: r. 1118 řád templářů a 1197 řád německých rytířů, tzv. teutonský řád ad. Jejich členové se považovali současně za řeholníky i za vojáky. Tyto řády podléhaly přímo papeži, nikoli vládcům křižáckých států. Po skončení křížového hnutí tyto řády působily v mnoha evropských zemích.

R1115 – 1228/

622 Vláda rodu Ghánija na Baleárských ostrovech a v Tripolsku.

R1118 – 1157 Vláda sultána Sandžara v seldžucké říši. Území jeho státu tvořil severní a střední Írán a západní části Střední Asie. Toto území rozšířil o oblast Balchu, Herátu, Bucháry a Sidžistán. Pod rouškou náboženských sporů se odehrávaly ostré třídní boje, které oslabovaly říši. Sultanát nejvíce utrpěl povstáním oguzských kmenů v oblasti Balchu. Za jeho vlády zesílily decentralizační tendence úředních vládců ze seldžuckého rodu a jejich atabegů v provinciích. Vznikla řada nových, více či méně nezávislých dynastických států: v Iráku a západním Íránu stát vedlejší větve seldžuckého rodu (1118-1194), v severním Iráku a v Sýrii státu Zeníjovců (1127-1222), v Ázerbajdžánu a západním Íránu stát Ildegúzovců (1137-1225) a v západním Íránu stát Salgurovců (1148-1270). Sandžar byl posledním seldžuckým sultánem, jehož autoritu uznávali ostatní členové rodu.

R1130 – 1275 Almohádovský stát masmúdovských Berberů vzniklý z nábožensko-politického hnutí tzv. al-muwahhidún (evr. Almohades) namířeného proti almorávidovskému hnutí a státu. Zakladatelem hnutí almohádů byl Berber Ibn Túmart, který se prohlásil mahdím.

R1144 Mósulský emír Zengí dobyl Edessu a křižáci museli vyklidit celé edesské knížectví. Tyto události daly podnět k vyhlášení druhé křížové výpravy.

R1146 – 1154 Almohádovský vládce ‘Abd al-Mu‘min ovládl všechna muslimská území na Pyrenejském poloostrově.

R1147 – 1149 Druhá křížová výprava. Zúčastnil se jí císař Konrád III. A francouzský král Ludvík VII. Mezi účastníky byl také český kníže Vladislav. Výprava nepřinesla křižáckým držávám žádný zisk. Pokus o dobytí Damašku ztroskotál.

- R1163 Almohádovci připojili ke své říši také východní část Magribu: Túnisko (ar. Ifríqíja) a Tripolitánii.
- R1171 – 1193 Vláda zakladatele ajjúbovské dynastie Saláh ad-dína Júsufa (Saladin). Jako vojevůdce oddílů emíra Zengího se účastnil zápasu o Egypt mezi muslimy a křižáky. Podařilo se mu Egypt ubránit a po smrti fátimovského chalífy al-´Ádida se prohlásil sultánem Egypta a vazalem ´abbásovského chalífy. V r. 1174 získal Sýrii; severní Mezopotámie se stala ajjúbovským vazalským územím v r. 1185
- R1171 – 1250 Vláda ajjúbovské dynastie kurdského původu v Egyptě, Sýrii, severní Mezopotámii a jižní Arábii. Podobně jako seldžucká říše byl také ajjúbovský stát složen z řady území, jež byla v rukou členů ajjúbovského rodu. Hlavou byl sultán vládoucí v Egyptě. Hlavními středisky úředních území byl Damašek, Halab, Dijárbakr. Menší úřední území rodu byla v Sýrii a Palestině (Homs, Hamá, Karak a další).
- R1174 Ajjúbovci ovládli část Jemenu a vytvořili zde državu, jíž stáli v čele členové pobožní rodové větve. Tím ovládli Ajjúbovci – podobně jako předtím Fátimovci – Rudé moře a svedli do něho zámořský obchod mezi Indií a Středomořím.
- R1176 Maloasijští Seldžukovci porazili byzantské vojsko u Myriokefalon v Zybrické soutěsce. Toto vítězství umožnilo Turkům volné pronikání z centrální Anatólie do pobřežních oblastí a znamenalo počátek trvalého osídlení Malé Asie tureckými kmeny. Ve stejné době Seldžukovci ovládli též východní Anatólii, která byla do té doby v rukou turkmenské dynastie Dánišmendovců.
- R1187 Ajjúbovský sultán Saláh ad-dín zasadil vojsku křižáckých rytířů zničující porážku v bitvě u Hittínu v Palestině. Rychlými akcemi se zmocnil Jeruzaléma a dalších křižáckých měst a opěrných bodů. Latinští křesťané směli opustit křižácká města za výkupné a vrátit se do Evropy. Křižácké území se omezilo na Tyros, Tripolis, Antiochii a několik dalších měst a hradů.
- R1189 – 1192 Třetí křížová výprava byla svolána po pádu Jeruzaléma. Zúčastnil se jí císař Friedrich I. Barbarossa. V r. 1190 zvítězil nad Seldžuky u Konye, ale utonul v řece Salaf v Kilikii.
- R1191 Král Richard Lví Srdce, druhý účastník 3. křížové výpravy, se zmocnil byzantského Kypru. Po skončení výpravy vzniklo kyperské království v čele s bývalým jeruzalémským králem Hugonem Lusignanským. Spolu s třetím účastníkem výpravy, francouzským králem Filipem Augustem, dobyl Akkon.

- R1192 Richard Lví Srdce uzavřel příměří se Saláh ad-dínem. Podle něho zůstalo křižákům pobřežní pásmo mezi Tyrem a Jaffou a křesťanským poutníkům a kupcům bylo dovoleno svobodně navštěvovat Jeruzalém a ostatní svatá místa.
- R1195 Almohádovské vojsko porazilo křesťanské vojsko v bitvě u Alarcosu. Tím nakrátko muslimové pozdrželi rychlý postup reconquisty.
- R1196 Marínovský rod z berberského kmene Zenáta počal vytvářet své panství nezávislé na almohádovském chalífovi v jižním Maroku.
- R1202 – 1204 Čtvrtá křížová výprava ukázala zcela nezakrytě hospodářské a politické kořeny křižáckých tažení. Výzvy k výpravě do Svaté země vydával papež Inocenc III. Od r. 1198. výpravy však využili Benátčané pro své hospodářské a politické zájmy na Balkáně a v Byzanci. Nejprve pro ně křižáci r. 1202 obsadili Zadar a pak byli zataženi do zápasu o cařihradský trůn. V r. 1203 dosadilo křižácké vojsko na trůn sesazeného císaře Isaka Angela a jeho syna Alexia IV. Po palácovém převratu a protilatinské revoltě v Konstantinopoli křižáci město dobyli a zřídili na území Byzantské říše tzv. latinské císařství.
- R1212 Nevyhlášená křížová výprava, kterou tvořily zástupy dětí, zvláště z Po-rýní. Děti zahynuly buď na moři nebo byly prodány v severní Africe a v Egyptě do otroctví.
- R1212 Porážka muslimských vojsk v bitvě na Las Navas de Tolosa koalicí křesťanských vládců na Pyrenejském poloostrově. Způsobila konec al-mohádovského panství a vznik nových muslimských států na zbylém území.
- R1216 První veliký vpád berberských Zenátů pod vedením rodu Marín na al-mohádovské území v Maroku.
- R1217 Uherský král Endre II. Byl hlavním organizátorem páté křížové výpravy. Výprava nepřinesla žádný úspěch.
- R1218 První pokus o otevření „druhé fronty“ na Východě. Křižáci oblehli a dobyli egyptský přístav Damiettu (Dimját). Spory mezi vůdci o využití dobytého města vedly k odmítnutí výhodných nabídek egyptského sultána a k oslabení vojenské síly výpravy. Při tažení k městu Mansúře v r. 1221 bylo křižácké vojsko donuceno ke kapitulaci, k vyklizení Damietty a k odchodu z Egypta.
- R1219 – 1237 Vláda sultána 'Alá'ad-dína Kajqubáda ve státě maloasijských Selžuků. V jeho době dosáhl sultanát vrcholu své moci. Významným činitelem při rozvoji koniiského sultanátu bylo oslabení Byzance a po zřízení latinského císařství r. 1204. Seldžuci získali přístavy na černo-mořském a středomořském pobřeží a začali se podílet na námořním obchodě. Při

výpravě na Krym konijská vojska porazila Polovce a dobyla město Sudak.

R1220 – 1223 První vlna mongolské invaze. Mongolové pod vedením Čingiz chána Temüdzina dobyli Transoxanii, Chórezm a pronikli přes severní Írán do Zakavkazska, Ázerbajdžánu, jižního Ruska a na Krym.

R1226 – 1502 Západní Sibiř, jižní Rusko a Krym byly po Čingiz chánově smrti vyděleny z mongolské říše pro rod jeho syna Džučiho a na tomto území byl vytvořen stát tzv. Zlaté hordy. V druhé polovině 15. století začal rozpad tohoto státu a v jeho jednotlivých částech vznikaly nezávislé chánáty: krymský, astrachánský (do 1554), kazaňský (do 1552) a kasumovský (do 1681, v okolí Rjazaně).

R1227 – 1370 Transoxanie byla po smrti Čingizchánově vydělena z mongolské říše pro jeho nejstaršího syna Čagataje, zakladatele čagatajské dynastie.

R1228 – 1229 Štaufovec císař Friedrich II. dal podnět k šesté křížové výpravě. Bez boje získal od ajjúbovského sultána pro jeruzalémské království Jeruzalém, velkou část Galileje a pobřežní pás mezi Jaffou a Sidonem. Práva muslimů na těchto územích byla smluvně zajištěna.

R1228 – 1249 Vláda emíra Abú Zakaríji ve východním Magribu. R. 1237 se prohlásil za nezávislého na almohádovském chalífovi a ovládl území mezi Tlemsenem a Barqou. Byl zakladatelem hafsovské dynastie.

R1230 – 1492 Vláda arabské dynastie Nasrovců v Granadě. Dynastie byla ve vazalském vztahu ke kastilskému království.

R1230 – 1574 Vláda dynastie Hafsovců ve východní části Magribu a v Tripolitánii. Hafsovcí vedli dlouhé boje s ʿAbd al-Wádovci, vládci v Tlemsenu, a s Marínovci, vládci v Maroku. Poslední hafsovští vládci byli ve vazalské závislosti na Španělsku (od r. 1535).

R1236 – 1554 Vláda dynastie ʿAbd al-Wádovců (Zajjánovců) v Tlemsenu. Jejich stát byl neustále ohrožován Marínovci a Hafsovcí a byl ve vazalské závislosti na nich.

R1239 Rozsáhlé lidové povstání vypuklo ve východní Anatólíi. Do čela nespokojených rolníků a kočovníků se postavil dervíšský šejch Bábá Isháq. Prohlásil se mahdím a vyzýval k boji proti seldžuckému vládci. Hnutí bylo projevem zostřujícího se třídního boje v procesu pokračující feudalizace anatolského venkova, nespokojenosti lidových vrstev vystavených zvyšujícímu se vykořisťování. Hnutí bylo krvavě potlačeno. Silně otrásl vnitřní stabilitou maloasijského sultanátu a mocensky jej oslabilo.

R1243 Mongolská vojska porazila seldžuckého sultána v bitvě u Kösedagu. Sultanát se stal vazalským územím mongolské říše.

R1244 Křižáci naposledy ztratili Jeruzalém.

R1248 – 1254 Francouzský král Ludvík IX. Svatý se postavil do čela sedmé křížové výpravy, jejímž cílem se stal Egypt.

R1249 Král Ludvík IX. Dobyl Damiettu a pronikl k Mansúře.

R1250 Křižácká vojska vedená králem Ludvíkem IX. Byla poražena u Mansú-ry, král byl zajat a za vysoké výkupné a za vyklizení Damietty byl propuštěn.

R1250 – 1517 Vláda mamlúckých sultánů v Egyptě a Sýrii. V letech 1250-1382 byli sultáni převážně tureckého, kipčackého původu, převážně z potomků sultána Qalá'úna (1280-1290). Byli nazýváni mamlúky bahrijskými, podle svých kasáren na ostrově na Nilu (ar. bahr). Mamlúčtí sultáni druhé řady (tzv. mamlúci burdžijští, podle jejich kasáren na káhirské citadele – ar. burdž) byli převážně čerkesského původu a na trůn přicházeli za pomoci dvorských vojenských klik. Za jejich vlády dosáhl Egypt významného mocenského postavení ve Středomoří a na islámském Východě.

Druhá polovina

13. století Drobné údělné vazalské državy se postupně odpoutávaly od seldžuckého sultanátu v Konyi a vznikaly samostatné turecké emiráty. Nejvýznamnějším z nich byl emírát qaramánovský ve střední Anatólíi (1256-1483).

R1256 Mongolská vojska znovu vtrhla do Íránu, aby dokončila ovládnutí západní Asie. Tímto úkolem byl pověřen Hülägü chán.

R1256 Centrum nizárijské teroristické sekty asasínů, Alamút, bylo dobytto Mongoly.

R1256 – 1353 Vláda mongolské dynastie Hülägüovců v Íránu.

R1258 Mongolská vojska porazila chalífova vojska a dobyla Baghdád. 'Abbá-sovský chalífa byl zavražděn. Na dobytém území Íránu, Ázerbajdžánu a Iráku byl vytvořen mongolský stát tzv. Ílchánů z rodu Hülägüova, kteří byli ve vazalské závislosti na nejvyšším chánovi.

R1260 Mamlúci porazili Mongoly v bitvě u 'Ajn Ďalút v Palestině. Tím zastavili jejich postup směrem do Afriky a přinutili je vyklidit Sýrii.

R1260 – 1277 Vláda mamlúckého sultána Bajbarse v Egyptě. Za jeho vlády se stal Egypt politicky a ekonomicky konsolidovaným státem s dobrou státní administrativou. S jeho osobou je spojována reforma feudálního systému. Vedl úspěšné boje s křižáky a s núbijským královstvím.

- R1257 – 1465 Vláda marínovské dynastie v Maroku. Jejich moc se konsolidovala po dobytí Marrákeše r. 1269. vládci vedli nepříteli úspěšnou expanzivní politiku vůči svým severoafrickým sousedům - Ābd al-Wādovcům a Hafsovcům. Angažovali se také na Pyrenejském poloostrově. Od poč. 15. století byl jejich stát vystaven útokům Portugalců.
- R1270 Osmá křížová výprava. Vedl ji francouzský král Ludvík IX. Svatý nikoli proti muslimům v Palestině, nýbrž proti Túnisu, kde sicilský král Karel z Anjou chtěl získat obchodní výsady sicilských Normanů (z r. 1182). Vojenský úspěch výprava neměla, obchodní výsady však byly hafsovským vládcem potvrzeny.
- R1277 Egyptský sultán Bajbars podpořil revoltu seldžuckých emírů proti mongolské nadvládě v malé Asii a porazil Mongoly u Elbistánu.
- R1291 Vojsko egyptského sultána Chalíla dobylo poslední významný opěrný bod křižáků v Palestině, Akkon, a bez obtíží se muslimové zmocnili pak i zbývajících pobřežních měst, která ještě byla v rukou křižáků (Sidon, Tyros, Bajrút, atd.). v moci křižáků zůstal pak jen Kypr, který v r. 1489 dobyli Benátčané.
- R1299 Emír Utmán se stal nezávislým vládcem na svém údělném území v se-verozápadní Anatólíi.
- R1326 Orchán beg (1324-1459) dobyl Brusu a učinil ji svým sídelním městem.
- R1336 Počátek rozpadu říše mongolských Ílchánů v Íránu po smrti chána Abú Sa'ída a vznik samostatných dynastických států mongolských feudálů. Byl to stát rodu Muzaffarovců v jižním Íránu s centrem v Šírázu (1336-1393) a stát rodu Džalá'irovců v Íráku, západním Íránu a Kurdistánu s centrem v Tabrízu (1336-1411). V Chorásánu vznikl stát tzv. serbedá-rů (1336-1381), jemuž stáli v čele drobní feudálové a ší'itské duchovenstvo. Tento stát vznikl v procesu boje proti mongolské nadvládě, který měl řadu znaků lidového protifeudálního hnutí. Jeho centrem byl Sebze-wár.
- R1340 Marínovci utrpěli těžkou porážku od křesťanských vojsk ve Španělsku v bitvě u Rio Salado. Po této porážce se severoafričtí vládci více ne-vměšovali do vývoje situace v Andalusii.
- R1352 Osmánští Turci se přepravili na Galiopolský poloostrov a přeměnili jej (1354) ve svou trvalou základnu pro vpády do Thrákie a Makedonie.
- R1361 /1363/ Vytvoření pěšího sboru v osmanské armádě, tzv. jeničeri.
- R1362 Osmanský vládce Murád beg (1359-1389) dobyl Adrianopolis (tur. Edirne) a učinil ji svým sídelním městem.
- R1365 Kyperský král Petr I. přepadl a vyplenil Alexandrii.

- R1370 Emír Timur zv. Timur Lenk (Kulhavý) se zmocnil vlády v čagatajském chánátu v Transoxanii. R. 1380 vtrhl do Chorásánu a do Íránu, který si v několika taženích (do r. 1393) podrobil. V dalších taženích vyplnil a ovládl Povolží (1395-1397), Indii (1398-1399), Sýrii (1401) a Malou Asii (1402). Jeho tažení byla provázena všeobecnou devastací země a masakry a deportací obyvatelstva. Mnohé kraje zůstaly od té doby pusté.
- R1375 Egyptští mamlúci ovládli království Malé Arménie v Kilikii.
- R1382 – 1538 Vláda dynastie šíršánských šáhů z rodu Darbandí v severním Ázerbajdžánu.
- R1389 (15. 6.) Osmanská vojska zasadila zdrcující porážku srbským vojskům na Kosím poli a zajistila tak osmanské zisky ve východní části Balkánu jižně od Dunaje.
- R1389 – 1420 Vláda emíra Qara Júsufa z turkmenské kmenové konfederace Qara Qo-junlu (Černí berani) v Ázerbajdžánu a západním Íránu. Jeho nástupci (do r. 1468) rozšířili území státu do centrálního a jižního Íránu a do Umánu na Arabském poloostrově.
- R1393 Osmánci dobyli Trnovo, sídelní město bulharských carů, a přeměnili Bulharsko v osmanskou provincii.
- R1396 (25.9.) Osmanská vojska porazila u Nikopole křižácká vojska vedená císařem Zikmundem Lucemburským.
- R1400 První vpád Timurových vojsk do Malé Asie.
- R1402 (28.7.) Timurova vojska zničila osmanské vojsko v bitvě u Ankary a zajala sultána Bájezída I. (od r. 1389).
- R1405 – 1506 Timurovi potomci vládli ve Střední Asii (centrem Samarqand) a v Chorásánu a Íránu (centrem Herát). Období vlády Timurovců bylo opět dobou hospodářského a kulturního rozkvětu.
- R1405 – 1447 Vláda Timurovce Šárúcha ve Střední Asii. Za jeho vlády došlo k rychlé obnově hospodářství.
- R1415 Portugalci dobyli Ceutu, město ležící v Maroku. Tímto úspěchem zahájili pronikání Evropanů do Afriky.
- R1416 Rolnická protifeudální povstání v západní Anatólíi a severovýchodním Bulharsku pod vedením šejcha Bedreddína Simáwího.
- R1426 – 1489 Kyperský král se stal vazalem egyptského sultána a odváděl mu lenní poplatek

R1437 Portugalci utrpěli při obléhání Tangeru zdrcující porážku od marínov-ského vojska. Tangeru se Portugalci zmocnili až r. 1471.

R1444 Osmanská vojska porazila křižácké vojsko v bitvě u Varny.

R1447 – 1499 Vláda Timurovce Ulug bega v Samarqandu, příznivce exaktních věd.

R1447 – 1598 Uzbecký rod Šajbánovců vládl ve Střední Asii. Vedl dlouhé války s íránskými Safíjovci podporován osmanskými sultány a indickými moghulskými vladaři.

R1451 Osmanský sultán Mehmed II (1451-1481) udělil první kapitulační práva benátské republice.

R1453 (29.5.) Osmanští Turci dobyli Konstantinopolis (Istanbul) a učinili ji centrem své říše.

R1453 – 1479 Srbsko bylo zcela podmaněno Osmánci a přeměněno v provincii Os-manské říše.

R1456 Moldavské knížectví se stalo vazalským územím Osmanské říše.

R1458 – 1519 Portugalci se zmocnili řady marockých přístavů na pobřeží Atlantic-kého oceánu.

R1460 Osmanští Turci ovládli trvale Moreu.

R1463 Osmanští Turci si podmanili Bosnu.

R1463 – 1479 První benátsko – osmanská válka (uzavřena mírem v Istanbulu 26. 1. 1479).

R1465 – 1554 Vláda Wattásovské větve Marínovců v Maroku. Feudální a rodově- kmenová roztržičnost státní organizace nedovolovala účinnou obranu proti tlaku Portugalska a Španělska, tyto státy ovládly atlantické pobřeží a jejich vojska pronikala do marockého a alžírského vnitrozemí (r. 1515 pronikli Portugalci až k Marrákeši).

R1467 Emír Uzun Hasan z turkmenské kmenové konfederace Aq Qojunlu (Bílých beranů), která měla v moci východní Anatólii a Kurdistan (od 1378 do 1508), porazil vojenské síly Qara Qojunlu a vojska Timurovců a zmocnil se celého Íránu, Chorásánu, Iráku a východního pobřeží Arab-ského poloostrova. Za jeho nástupců se říše rozpadla na několik částí ovládaných různými větvemi rodu.

R1470 – 1506 Vláda Timurovce Husajna Bajqará v herátu, příznivce literatury a vý-tvarného umění. Období jeho vlády bývá nazýváno dobou timurovské renesance.

R1471 Osmanští Turci ovládli qaramánovský emírát v centrální Anatólii.

- R1473 Vojska emíra Uzun hasana utrpěla porážku od Osmanců v bitvě u Ot-lukbeli a jeho maloasijské državy byly připojeny k osmanskému státu (1475).
- R1475 Osmanští Turci ovládli jižní Krym a donutili krymského chána stát se osmanským vazalem.
- R1476 Valašsko bylo připojeno k Osmanské říši jako vazalské knížectví.
- R1478 Osmanské vpády do Kraňska a Štýrska.
- R1479 Osmanští Turci dovršili znovuovládnutí Albánie (po revoltě zahájené Georgim Kastrioti r. 1443).
- R1485 – 1491 Zápas o vládu nad Kilikií mezi egyptskými mamlúky a osmanskou říší.
- R1492 Granada, sídelní město Nasrovců, poslední muslimské dynastie na Pyre-nejském poloostrově, byla dobyta spojeným vojskem Kastilie a Arabi-nu. Zbylí muslimové odcházeli do severní Afriky a poslední jejich zbytky byly vypovězeny ze země v letech 1609-1614
- R1499 – 1503 Druhá benátsko-osmanská válka.
- R1501 Moldavsko bylo připojeno k Osmanské říši jako vazalské knížectví.
- R1500 Uzbecký chán Muhammad Šajbání připojil k uzbeckému chánátu v Chwárismu a Transoxanii Chorásán a ukončil tak vládu Timurovců ve Střední Asii.
- R1501 – 1522 Vláda šáha Ismá'íla v Íránu. Byl zakladatelem dynastie Safíjovců (do r. 1722) . v r. 1510 zahrnoval jeho stát Írán, Ázerbajdžán, Kurdistan a Arménii. Jeho další postup na západ zastavil osmanský sultán Selim I.
- R1508 Rolnické povstání v Anatolii v okolí města Tokatu.
- R1510 Osmanští Turci poprvé vpadli do západní Gruzie.
- R1511 Rolnické povstání v Anatolii v okolí města Antalijsi pod vedením Šáh-qulu Baby Tekelüho, inspirované Safíjovci.
- R1511 – 1659 Vláda dynastie šarífů z rodu Sa'dí v Maroku. K moci se dostali jako vůdci širokého hnutí odporu proti Portugalcům. R.1523 ovládli Marrá-keš a r. 1549 Fás. Vytlačili Portugalce z atlantických přístavů a z Ora-nu v Alžírsku. Načas ovládli také oblast Nigeru a Senegal. Území svého státu rozdělili politicky a fiskálně na zemi tzv. machzanu, která byla pravidelně zdaňována a udělována v léno, a v zemi tzv. siba (sibá'), z níž byly daně vymáhány výpravami proti kočovníkům.
- R1514 Šáh Ismá'íl Safíjovský byl poražen osmanským sultánem Selimem I. Na Čaldiránu. Tato porážka znamenala konec Ismá'ílovým aspiracím v Malé Asii.

R1515 – 1770 Vláda ´Arabšáhovců, vedlejší větve Šajbánovců, kteří se osamostatnili v Chórezmu.

R1516 – 1517 Osmanský sultán Selim I. Dobytím Sýrie a Egypta odstranil stát egypt-ských mamlúckých sultánů. Svou vazalskou závislost, dosud uznávanou vůči mamlúckým sultánům, projevil Selimovi též vládce Hidžázu. Sýrie a Egypt se staly provinciemi osmanské říše.

R1518 Osmanský kapitán Chajr ad-dín Barbarossa ovládl rozsáhlé oblasti Maghribu.

R1519 Rolnická povstání vedená Bozokly Dželálem v okolí anatolských měst Amasii, Tokatu, Turhaly.

R1521 První uherské tažení sultána Sülejmána I. (1520-1566), během něhož byl dobyt Bělehrad.

R1522 Osmanští Turci dobyli na johanitech ostrov Rhodos.

R1526 Druhé uherské tažení sultána Sülejmána I. Vítězství nad uherskou armádou u Mohácse a uvedení Uher do vazalské závislosti na osmanské říši.

R1528 Alžírsko přeměněno v osmanskou provincii.

R1529 Třetí uherské tažení sultána Sülejmána I. a první obležení Vídně (září – říjen).

R1534 Irák připojen k Osmanské říši.

R1535 Sultán Sülejmán poskytl první kapitulační práva Francii.

R1538 Vítězství u Prevezy nad eskadrou Svaté Ligy zajistilo Osmancům převahu ve Středomoří. Ovládnut Aden v Jemenu.

R1541 Smrt Jana Zápolského byla důvodem k přeměně Uher v osmanskou provincii.

R1546 Osmanci ovládli z velké části Jemen.

R1551+ Tripolsko bylo připojeno k Osmanské říši jako její provincie.

R1554 Rusko dobylo Astrachán a získalo přístup ke Kaspickému jezeru.

R1555 Irán a Osmanská říše se dohodly na rozdělení Zakavkazska.

R1556 – 1570 Rozsáhlá a úspěšná protiosmanská povstání v Jemenu.

R1570 – 1573 Válka Osmanské říše se státy tzv. Svaté Ligy (Španělsko, Benátky, Janov a Malta).

R1571 Osmanci dobyli na Benátčanech Kypr.

R1571 Osmanské loďstvo bylo zničeno benátsko-španělskou flotilou u Lepanta v Korintském zálivu (8. 10.).

R1573 Mírové ujednání mezi Benátkami a Osmanskou říší. Kypr potvrzen v osmanských rukou.

R1574 Osmanci dobyli Túnisko a přeměnili je v provincii své říše.

R1578 Osmanský vpád do Ázerbajdžánu a Gruzie. Dobyť Tebríz.

R1580 Osmanský sultán poskytl kapitulční práva Anglii.

R1587 Zřízení tří osmanských pašaliků (místodržitelství) v Alžírsku, Túnisku a Tripolsku.

R1587 – 1629 Vláda šáha 'Abbáse I. Velikého v Íránu. Pod jeho vládou dosáhl safí-jovský stát vrcholu své moci. Utužil centralizaci a posílil postavení armády ve státě. Armádu reorganizoval a zdokonalil její výzbroj za pomoci anglických poradců, Anthony a Roberta Sherleyů. Úspěšně bojoval s Uzbeky, r. 1603 získal na Osmancích Zakavkazí a r. 1623-24 Irák a jižní Kurdistan (Dijár Bakr). Podporoval činnost evropských obchodníků a založil na pobřeží Perského zálivu přístav Bender 'Abbás. Široce koncipovaná zahraniční politika upevnila mezinárodní postavení jeho státu.

R1593 – 1606 Habsbursko-osmanská válka uzavřená r. 1606 mírem v Zsitva Toro-ku.

R1595 Rozsáhlá protiosmanská povstání v Moldavsku, Valašsku, Sedmihrad-ku a v Banátu.

R1595 – 1609 Rozsáhlá lidová protifeudální povstání v Anatólíi (tzv. dželálíjské hnutí).

R1595 Protiosmanské povstání v Bulharsku.

R1598 – 1600 Nová protiosmanská povstání ve Valašsku.

R1598 – 1785 Vláda dynastie Džánovců, vedlejší větve Šajbánovců, vládoucí spolu se Šajbánovci ve Střední Asii.

R1599 – 1603 Rolnické povstání v Anatólíi vedené Qara Jazydžim a Deli Hasanem.

R1603 Írán znovu získal na Osmancích Ázerbajdžán, Kavkaz a Kurdistan. Tato první osmanko-perská válka ukončena mírovou smlouvou v Istanbulu r. 1612

R1606- 1609 Rolnické povstání v Anatólíi vedené Kalender Ogluem.

R1612 Osmanský sultán poskytl kapitulční výsady Holandsku.

R1616 – 1618 Druhá turecko-perská válka.

R1623 – 1624 Třetí turecko-perská válka, v níž Írán získal celý Irák.

Emír Fachr ad-Dín z drúzského rodu Ma'n byl uznán osmanskou vládou za emíra Libanonu. Vedl samostatnou zahraniční politiku a udržoval obchodní styky s evropskými státy. Jeho rostoucí politická síla vedla k tomu, že sultán jeho državu r. 1635 násilím zabral.

R1638 Safíjovci opět ztratili Baghdád a Irák, kterého se natrvalo zmocnili Osmanci. Safíjovcům zůstal Kavkaz a Ázerbajdžán. Mírová smlouva uzavřena v Qasr-e Šírín r. 1639.

R1648 – 1649 Nová dželálíjská povstání v Anatólíi.

R1659 Začátek vlády alžírských agů.

R1666 Benátčané zničili osmanskou flotilu u Dardanel.

R1666 – 1672 Polsko-osmanská válka, jejímž výsledkem bylo připojení Podolska a tzv. pravobřežní Ukrajiny k Osmanské říši, mír uzavřen v Bučaču.

R1669 Osmanci získali na Benátkách Krétu.

R1671 Začátek vlády alžírských dejů.

R1676 – 1681 Rusko-turecká válka o tzv. pravobřežní Ukrajinu. Ukončena mírem v Bagče Saráji.

R1683 Rakousko-turecká válka a druhé obležení Vídně osmanskou armádou. Výprava skončila porážkou turecké armády.

R1684 – 1699 Válka Osmanské říše se Svatou Ligou, k níž se r. 1686 připojilo též Rusko.

R1687 Osmanské vojsko poraženo u Mohácse.

R1690 Začátek vlády dejů v Túnisku.

R1696 Rusové dobyli Azov.

R1699 Mírová smlouva v Karlovcích, podle níž Osmanská říše ztratila Uhry, Podolsko a Ukrajinu.

R1700 Mírová smlouva mezi Osmanskou říší a Ruskem v Istanbulu, podle níž Rusko získalo Azov.

R1705 Vytvoření vlády bejů v Túnisku.

R1710 – 1711 Rusko-turecká válka; ukončena mírovou smlouvou na Prutu, podle níž Osmanci získali zpět Azov.

R1711 – 1835 Vláda dynastie Qaramanliovců v Tripolsku.

R1714 – 1718 Válka mezi Osmanskou říší a Rakouskem s Benátkami; ukončena mírem v Požarevaci.

R1722 – 1729 Afghánská vojska vtrhla do Íránu. Byla svržena safíjovská dynastie a byla nakrátko nahrazena vládou afghánských chánů.

R1724 Rusko-turecká (tzv. cařihradská) dohoda o společném rozdělení safí-jovských držav na Kavkaze.

R1725 – 1730 Persko-turecká válka na Kavkaze.

R1726 Rod al-Džalílí se stal dědičným pašovským rodem v severní Mezopotámii (Mósulsko).

R1729 První turecké tisky vydány v Istanbulu.

R1730 Povstání v Istanbulu vedené Patrovou Halílem.

R1730 – 1747 Nádir chán jako safíjovský vojevůdce vyhnal Afghánce z Íránu. R.1736 byl prohlášen íránským šáhem. V letech 1737-1738 si podmanil Afghánistán a podnikl kořistné výpravy do Indie (1740) a do Střední Asie (1740-1741). R.1747 donutil Osmance vzdát se Zakavkazska a Ázerbajdžánu. Jeho vláda vyčerpala Írán po všech stránkách, především vinou obrovských nákladů na armádu. V zemi propukaly četné nepokoje, které byly neobyčejně krutě potlačovány. Byl zavražděn svými dvořany z řad qádžárských chánů.

R1736 Nádir šáh dobyl zpět Ázerbajdžán, Arménii a Gruzii.

R1736 – 1739 Válka mezi Osmanskou říší a Ruskem a Rakouskem. Válka byla uzavřena separátními míry v Bělehradě.

R1745 Náboženský reformátor Muhammad b. ‘Abd al-Wahháb začal hlásat své učení v oáze Dar’íja v Nadždu na Arabském poloostrově. Tím byl dán počátek wahhábovskému hnutí, kterému stanul v čele jako politický vůdce rod Sa’úd.

R1746 – 1747 Persko-turecká mírová smlouva o Zakavkazsku.

R1746 – 1775 Záhír paša al-‘Umar, osmanský místodržící v severní Palestině, vytvořil ze svého území téměř na osmanském sultánovi nezávislou državu.

R1747 – 1831 Téměř nezávislý dědičný pašalik mamlúků existoval v Baghdádu a jižním Iráku.

R1747 Ahmad chán, vůdce afghánského kmene Abdálů, byl zvolen po smrti Nádira šáha šáhem Afghánistánu. Během své vlády (do r. 1773) vybudoval stát sahající od Delhí po Mašhad a Nišápúr v Chorásánu. Stal se zakladatelem novověkého afgánského feudálního státu vedeného abdálskou (resp. durránskou) aristokracií kmenových chánů.

R1750 – 1779 Vláda Karíma chána Zenda v Íránu. Období poměrného klidu, politické stability a hospodářského a kulturního rozvoje.

R1760 Počátek decentralizačních snah v Egyptě. Čerkesský emír ´Alí bej byl prohlášen mamlúckými beji hlavou provincie. Jeho pokus zmocnit se také Arábie, Palestiny a Sýrie skončil nezdarem (zavražděn 1773).

R1768 – 1774 Rusko-turecká válka ukončena mírovou smlouvou v Küçük Kajnardža.

R1772 Krymský chánát byl prohlášen za nezávislý stát.

R1775 Osmanská říše odstoupila Rusku Bukovinu.

R1775 Íránský vládce Karím chán Zend obsadil Basru a jižní cíp Iráku.

R1775 – 1804 Ahmad paša al-Džazzár, místodržící v Akce a v severní Palestině vládl jako skutečně nezávislý vládce v Palestině a v západní Sýrii.

R1783 Krym a ostatní území náležející ke krymskému chánátu bylo připojeno k Rusku.

R1783 První obchodní úmluva mezi Ruskem a Osmanskou říší.

R1788 Začátek války Osmanské říše s Ruskem a Rakouskem. Byla ukončena mírem ve Svišřově (1791) - s Rakouskem; a mírem v Jasech (1792) - s Ruskem.

R1789 Sultán Selim III. (1789-1807) zahájil budování armády „Nového pořádku“ (Nízám-i džedíd) za pomoci francouzských poradců.

1789 – 1840 Emír Bašír II. z rodu Šiháb vládl fakticky jako nezávislý vládce v Libanonu.

R1798 Francouzská vojenská expedice vedená generálem Napoleonem Bonaparte se vylodila (1.7.) v Egyptě.

1) Literatura v češtině a slovenštině:

J. PAULÍNÝ: Život v ríši kalifov. Bratislava 1972

K. PETRÁČEK, I. HRBEK: Muhammad. (Portréty 24). Praha 1967

J. RYPKA: Osmanské imperium v rozmachu a stínu slávy. Dějiny lidstva, ed. J. Šusta, 5. sv. s. 439-472

F. TAUER: Svět islámu. Praha 1984

F. TAUER: Dějiny a kultura islámu do poloviny VIII. do počátku XIII. Století. Dějiny lidstva, ed. J. Šusta, 4. sv. , s. 1-60

2) Literatura v cizích jazycích

A. AHMAD: A History of Islamic Sicily. Edinburgh 1975.

S.E. BOSWORTH: The Islamic Dynasties. Edinburgh 1967.

(též rusky: Musulmanskije dynastii. Moskva 1971).

C. BROCKELMANN: Geschichte der islamischen Völker und Staaten. München-

Berlin 1939 a další vydání.

(též anglicky: History of the Islamic Peoples. London 1949

a další vydání).

Cl. CAHEN: L'Islam. Des Origines au début de l'Empire Ottoman (Histoire

Universelle 14) Paris 1966.

Der Islam I. Vom Ursprung bis zu den Anfängen des Osmanen Reiches.
Frankfurt a.M. (Fischer Weltgeschichte 14) 1968.

M. GAUDEFROY-DEMOMBYNES: Le Monde orientale et byzantin jusqu'aux Croisa-

des. Histoire du Monde, 7. sv. Paris 1911.

H.A.R GIBB: Mohammedanism. Oxford 1949 a další vydání.

V.N. GORDLERVSKIJ: Gosudarstvo Seldžukidov Maloj Azii. Moskva-Leningrad 1941

(též V.N.G. – Izbrannyje sočinenija. I. Moskva 1960. S. 31-318).

B. D.GREKOV-

A. Ju.JAKUBOVSKIJ: Zolotaja Orda i jeje padenije. Moskva-Leningrad 1950.

G. E. von GRUNEBAUM: Der Islam II. Die islamischen Reiche nach dem Fall von Kons-

tantinopel. Frankfurt a.M. (Fischer Weltgeschichte 15) 1971.

Ph. Kh. HITTI: A History of the Arabs. London 1937 a další vydání.

P. M. HOLT – A. LAMBTON

B. LEWIS: Cambridge History of Islam.

I. The Central Islamic Lands

II. The further Islamic Lands. Islamic Culture and Civilisation Cambridge 1970.

Ch. A. JULIEN: Historie de l'Afrique du Nord. Paris 1956 (2. svazek) .
(též rusky: Istorija Afriki. Moskva 1961).

St. LANE-POOLE: A History of Egypt in the Middle Ages. London 1901 a další

vydání.

St. LANE POOLE: Medieval India under Mohammedan Rule. 712 – 1764. London 1903.

St. LANE POOLE: The Moors in Spain. London 1920.

B. LEWIS: The Arabs in History. London 1950 a další vydání.

R. MANTRAN: Historie de l'Empire Otoman. B.m. 1989 S. 15-436.

G. MARṬAIS: Le monde oriental de 395 – 1081. Historie générale. L'histoire du Moyen Age. 3. sv. Paris 1936.

H. MASSÉ: L'Islam. Paris 1930 a další vydání. (též rusky).

W. MUIR: The Caliphate. Its Rise, Decline et Fall. London 1891 a další vydání.

A. D. NOVIČEV: Istorija Turcii. I. Epocha feodalizma. Izd. Leningr. Univerziteta 1963.

R. PARET: Der Islam und die Araber bis Ende des Mittelalters. Neue Propyläen Weltgeschichte, 2. sv. Berlin 1940.

N. V. PIGULEVSKAJA: Istorija Irana s drevnejšich vremën do konca 18. veka. Leningrad 1958.

L.A. SEMENOVA: Salach ad-din i mamljuki v Egipte. Moskva 1966

St. J. SHAW: History of the Ottoman Empire and Modern Turkey. Vol. I Empire of the Gazis. The Rise and Decline of the Ottoman Em-

Korán Přeložil I. Hrbek. Praha 1971 a další vydání.	
Přeložil A. R. Nykl. Praha 1938.	
IBN BATTÚTA	Cesty. Přeložil I. Hrbek. Praha 1961.
IBN CHALDÚN	Čas království a říší. Mukaddima. Přel. I. Hrbek. Praha 1972.
IBN MUNKIZ	Kniha zkušeností arabského bojovníka s křižáky. Přel. R. Vese-lý. Praha 1972.
IBN ISHÁK	Život Muhammada Posla božieho.
IBN CHALLIKÁN	Zprávy o synoch času. Přel.J.Paulíny. Bratislava 1967.
EVLIJA ČELEBI	Kniha ciest. Cesty po Slovensku. Přel. V. Kopčan. Bratislava 1978.

623 Mongolské státy na Předním východě a ve východní Evropě
624 Írán za vlády Timura a jeho nástupců
625 Předmoghulská Indie
626 Turecké státy ve východním Středomoří a východní Evropě a vznik Osmanské říše
627 Islámský svět mezi Osmánci a Safíjovci (XVI. století n.l.)
628 Indie pod vládou Mogulů

629 Írán v 17. a 18. století do počátku qá'árské dynastie

630 Úpadek Osmanské říše v 17. a 18. století

Přehled důležitých dat v dějinách oblasti Předního východu, severní Afriky a

Střední Asie

Doplňková literatura
